

ALGEMEENE NEDERLANDSCHE VROUWEN-ORGANISATIE

De **Algemeene Nederlandsche Vrouwen-Organisatie** (ANVO) was in 1922 de eerste Nederlandse vrouwenpartij die kandidaten bij verkiezingen voor de Tweede Kamer stelde.

In 1919 opgericht, kende de ANVO niet toevallig hetzelfde geboortjaar als het actieve vrouwenkiesrecht in Nederland. Na de strijd voor het vrouwenkiesrecht, diende zich binnen de vrouwenbeweging als vanzelf het probleem aan welke strategie binnen de nieuwe verhoudingen het meest wenselijk was. Moest de politieke vrouwenstrijd binnen het kader van de traditionele 'mannenpartijen' dan wel door eigen 'vrouwenorganisaties' gevoerd worden?

Binnen de in 1894 opgerichte Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht (VvVK) - de belangrijkste vrouwenkiesrechtorganisatie - had deze vraag al in de voorgaande jaren tot grote discussies geleid. In 1916 had zich een deel van de Amsterdamse afdeling van de VvVK afgescheiden uit onvrede met vermeende vrijages van de vereniging met bestaande politieke partijen (vooral met de VDB). De nieuwe vereniging, waarvan onder andere Wilhelmina Drucker prominent lid was, stelde zich onder de naam 'De Neutrale' nadrukkelijker buiten de 'mannelijke' partijpolitiek op.

Korte tijd na de verkiezingen van 1918 besloot een aantal vrouwen, voornamelijk afkomstig uit De Neutrale, over te gaan tot oprichting van een afzonderlijke vrouwenpartij, de ANVO (februari 1919). Voorzitster van de nieuwe partij was de schrijfster Nine Minnema, een ander prominent bestuurslid was de bekende arts en feministe Catharina van Tussenbroek. In een brochure trachtte Van Tussenbroek het bestaansrecht van de ANVO als aparte vrouwenpartij te rechtvaardigen. Zij deed dit door te wijzen op een specifieke vrouwelijke politieke visie, die los zou staan van de traditionele masculiene politiek. Waar deze mannenpolitiek met de Eerste Wereldoorlog zijn failliet had bereikt, zou de wederopbouw op basis van vrouwelijk geachte kwaliteiten als vredelievendheid en zorgzaamheid moeten geschieden, zo betoogde zij. Van Tussenbroek verwachtte op dit punt weinig van aansluiting bij traditionele mannenpartijen. 'De invloed van de partijvrouw komt in de eerste plaats de partij ten goede', zo voorspelde zij, 'als vrouw heeft zij daardoor alreeds een deel - en het beste deel allicht - van haar invloed ingeboet'.

Van Tussenbroeks pleidooi voor een eigen 'vrouwenideologie' werd vooralsnog buiten het officiële partijprogramma van de ANVO gehouden. Daar de ANVO zoveel mogelijk vrouwelijke kiezers een politiek onderdak wilde geven, beperkte zij zich aanvankelijk tot een kort urgentieprogramma, waarin zaken als de gelijkstelling van mannen en vrouwen voor de wet en moederschapszorg centraal stonden. Op andere punten hadden de kandidaten 'vrij mandaat'.

De ANVO oefende grote aantrekkingskracht uit: een jaar na haar oprichting kende de partij reeds 15 afdelingen met in totaal zo'n 1500 leden. De gemeenteraadsverkiezingen in Amsterdam in 1921 liepen echter uit op een mislukking: de partij bleef ruim onder de kiesdrempel. In hetzelfde jaar ontstonden bovendien allerlei interne conflicten naar aanleiding van pogingen van het bestuur om het vrije mandaat in te perken door een aantal resoluties aan het programma toe te voegen. De fusie in 1921 met de Feministische Partij, een andere vrouwenpartij onder leiding van Sophie Wichers, verhoogde de spanningen. Onder invloed van de FP'ers werden zaken als eenzijdige ontwapening en sociale hervormingen in het programma opgenomen. Uit protest tegen de inperking van het vrije mandaat besloot Van Tussenbroek met een aantal volgelingen uit de partij te stappen. Ook een groot deel van de leden van de Feministische Partij hield het na enige maanden voor gezien uit protest tegen de programmatische vaagheid van de ANVO. Ernstig verzwakt door alle interne conflicten, nam de ANVO in 1922 deel aan de Tweede-Kamerverkiezingen. De vrouwenpartij voerde een korte campagne, die vrijwel geheel in het teken stond van het benadrukken van het door velen betwijfelde bestaansrecht van de partij.

De verkiezingsuitslag leek echter het tegendeel te bewijzen: de door Nine Minnema aangevoerde lijst kreeg slechts 6001 stemmen (0.2%).

Na de slechte verkiezingsuitslag stortte de ANVO vrijwel geheel ineen. De verkiezingscampagne van 1922 had de partijkas geheel uitgeput, terwijl het ledental in korte tijd van 2000 terugviel tot 1400. Een van de vertrekkende leden was voorzitter Nine Minnema.

Onder leiding van Antoinette Schwier-Rutters wist de ANVO haar bestaan nog tot 1924 te rekken. Het ledental was tot 600 leden gezakt, terwijl de schuldenlast verdere activiteiten vrijwel onmogelijk had gemaakt. Mei 1924 besloot de gekortwiekte vrouwenorganisatie dan ook in te gaan op voorstellen van de **Democratische Partij** (DP) om te komen tot een fusie. Deze in 1922 door het

voormalig Kamerlid van de Liberale Unie J.E. Heeres opgerichte partij droeg de gelijkstelling van man en vrouw hoog in het vaandel en had bovendien een onbesmet politiek verleden, zo motiveerde het bestuur van de ANVO het besluit. De nieuwe naam van de fusiepartij was De Democratische Partij. Ofschoon oude DP'ers de overhand hadden in de partij, zouden voormalige ANVO-leden als Schwier-Rutters en A. Leijdensdorf-De Leeuw een prominente rol spelen in de fusiepartij.